

HYMYPOIKA, Suomi 2003

Ohjaaja: Jukka-Pekka Siili

Pääosissa: Jussi Nikkilä, Reino Nordin, Jenni Banerjee, Ville Kivelä, Jarkko Niemi

Kesto: 104 min

Ikäraja: K15, tehtävät on suunniteltu lukioikäisille

Teemoja: kaveripiirin vaikutus ja merkitys nuoren elämässä, yhteiskunnan seksuaalistuminen, seksikokemukset ja niihin liittyvät paineet

Synopsis: Hymypoika kertoo joukosta abiturienttipoikia: Lapsena orvoksi jäänyt Taavi (Nikkilä) tarkastelee maailmaa videokameran linssin läpi. Nopea, terävä Jere (Nordin) seurustelee Reetan (Banerjee) kanssa. Leppoisa Sami (Kivelä) haaveilee ujusti Jeren sisaresta Jennistä. Markus (Niemi) ihastuu itseään vanhempaan poliisiin, Helenaan.

Taavi perii täysi-ikäiseksi tultuaan vanhempiensa talon. Tupaantuliaisbileissä pojat keksivät, että voisivat alkaa videoida seksikokemuksiaan – kumppaniensa tietämättä. He perustavat kerhon ja laativat sille säännöt: Jokaisen pitää tuoda videonauhoja joukon katsottavaksi. Luopujaa rangaistaan panemalla hänen nauhansa julkiseen levitykseen. Viattomankuuloisesta heitosta alkunsa saanut kerho muuttuu elokuvan kuluessa julmaksi ja ahdistavaksi yhteisöksi, ja pojat joutuvat tekemään sääntöjen vuoksi toinen toistaan hurjempia uhrauksia. Taavi pysyttelee kameran takana, häntä ei kuvata. Sen sijaan hän yrittää selvittää vanhojen videonauhojen avulla menneisyyttään, josta ei muista mitään.

Ennen elokuvan katsomista

1. Kerho

Elokuvan pojat perustavat kerhon, jolla on kolme sääntöä:

1. Kaikki panot kuvataan.
2. Jokainen tuo nauhoja.
3. Luopujan nauhat julkistetaan.

Pohtikaa, mitä ongelmia tällaisista säännöistä voi seurata.

(Kysymystä voi tarkastella esimerkiksi poikien keskinäisten suhteiden, poikien ja heidän seksikumppaniensa välisten suhteiden, poikien tulevaisuuden tai sääntöjen laillisuuden näkökulmasta. Tavoitteena on ainakin vähän valmistautua siihen, että elokuvan maailmassa säännöt johtavat ahdistaviin ja järkyttäviin tapahtumiin.)

Elokuvan katsomisen jälkeen

2. Katselukokemuksia

Jos mahdollista, kirjoittakaa heti elokuvan katsomisen jälkeen lyhyesti (noin 15 minuutin ajan) katsomiskokemuksistanne. Pohtikaa teksteissä, millaisia tunteita ja ajatuksia elokuva teissä herättää.

Jakaantukaa kirjoittamisen jälkeen ryhmiin ja jakakaa tekstit nimettöminä ryhmien käsiteltäviksi. Selvittäkää ryhmissä, mikä katselukokemuksissa on samanlaista ja missä suhteessa kokemukset eroavat. Pohtikaa syitä eroihin.

Kootkaa ryhmäkeskustelujen tulokset ja esittäkää ne koko luokan yhteisen keskustelun pohjustukseksi.

(Opettaja voi myös koota tekstit itselleen ennen elokuvan yhteistä käsittelyä ja saada näin tietoa elokuvan vastaanotosta käsittelyn pohjustamiseksi.)

3. Henkilökuvia

Jakaantukaa ryhmiin ja antakaa jokaiselle ryhmälle tehtäväksi jonkun elokuvan keskeisen henkilön muotokuvan laatiminen.

(Käsiteltäväksi kannattaa valita Taavin, Jeren, Samin ja Markuksen lisäksi ainakin Reetta.)

- Kuka? Millainen? Mitä pitää tärkeänä? Mitä ei arvosta?
- Miten kehittyä elokuvan aikana? Mikä elokuvan tapahtuma määrää henkilön elämän suunnan ja miksi?

Esitellä muutokuvat toisillenne, perustelkaa näkemyksiänne ja keskustelkaa niistä.

TAI

Pohtikaa yhdessä keskustellen ja perustellen, mitkä seuraavista luonnehdinnoista sopivat kehenkin elokuvan henkilöön (vai sopivatko kehenkään):

johtaja, sankari, uhri, kunnon kaveri, itsenäinen, rohkea, arka, pelkuri, herkkä, tasapainoinen, tasapainoton, erottaa oikean ja väärän, moraalikäsitykset hämärtyneet

4. Ihmissuhdeverkosto

Piirtäkää parityönä kaksi kuviota, esimerkiksi verkkoa, joista ilmenevät tarinan kannalta olennaisten henkilöiden väliset suhteet elokuvan alussa ja lopussa. Aloittakaa kerhon pojista ja kerätkää muut henkilöt heidän ympärilleen. (Mukaan päässevät poikien ja Reetan lisäksi Juhani, Jenni, Helena sekä Samin ja kenties Taavinkin vanhemmat.)

Vertailkaa elokuvan alun ja lopun ihmissuhteita. Mitä muutoksia niissä on tapahtunut? Miksi?

(Henkilöt tekevät tarinan kuluessa monenlaisia valintoja, joista on seuraamuksia nimenomaan heidän ihmissuhteilleen: esimerkiksi Jere panee kerhon Reetan edelle ja menettää tämän. Olisiko henkilöiden mahdollista valita toisin? Miksi he eivät niin tee?)

5. Hymypoika

Hymypoika-patsas on annettu koululuokassa perinteisesti sellaiselle oppilaalle, joka on ollut hyvä toveri. Hymypoijan mahdollinen saaja on rehti ja luotettava, avulias, reipas ja iloinen sekä haluaa edistää terveitä elämäntapoja, määrittelee Hyvän toveruuden

kilvan järjestäjä Koulun kerhokeskus (www.koulunkerhokeskus.fi).

a. Miksi poikien kerho palkitsee parhaan filmin juuri Hymypoijalla (eikä vaikkapa pokaalilla)?

b. Hymypoika-patsaan käytöstä kirjoitettiin paljon elokuvan ensi-illan aikoihin. Siihen ottivat kantaa mm. Helsingin Sanomien elokuvakriitikko Helena Ylänen arvostelussaan ja Opettaja-lehden päätoimittaja Hannu Laaksola pääkirjoituksessaan. Verratkaa Ylänen ja Laaksolan näkemyksiä ja arvioikaa niiden perusteluja.

"Hymypoika ei ole seksielokuva ainakaan siinä mielessä, että se olisi (piilo)porno. Hymypoika-patsasta ei liioin pilkata, vaan sitä kohdellaan arvonsa mukaisesti.

Tähän patsaaseen on tiivistynyt niin paljon kulttuurista patinaa ja kasvatuksellisia normeja, että se on muuttunut kansalliseksi omaisuudeksi. Sitä saa siteerata. Juuri niin tässä elokuvassa tehdään.

Hymypoika-patsas on elokuvan sisällön tiivistelmä. Patsas viittaa selaiseen puhtoiseen nuoruuteen, josta hairautuminen on menetys. Se kainalossa kompuroiminen on vielä tuskallisempaa – vertauskuvallisesti viiltävämpää – kuin ilman sitä."

(Helena Ylänen, Viattomien juhlat. Helsingin Sanomien Nyt-liite 43/2003.)

"50-vuotisjuhliensa kynnyksellä Hymypoika ja sen taustalla oleva arvomaailma ovat kuitenkin joutuneet epämiellyttävän, jopa härskin pilkan kohteeksi. Veistos on otettu ilman sen tekijänoikeudet omistavan Suomen kulttuurirahaston lupaa erään kotimaisen seksielokuvan nimeen ja juonen keskeiseen osaan. Veistos on tietoisesti haluttu valjastaa markkinointiin juuri sellaisten arvojen vetäjäksi, joita vastaan palkinto on tarkoitettu. Elokuva kertoo, miten nuoret videoivat omia seksikokemuksiaan

ja sisältää väkivaltaa, sadomasokismia, raiskauksia ja itsemurhia.

Elokuva paljastaa tekijöidensä antipatiat Hymypoika-veistosta ja ehkä myös koulua ja opettajia kohtaan. Vaikuttaa siltä, että hyvän toveruuden kilpa on heille kipeä asia, koska muuten menettelyä ei voi ymmärtää. Hymypojan kaltainen tunnustus herättää varmasti katkeruutta niissä, jotka haluaisivat sen saada, mutta eivät siihen kuitenkaan yllä.

- Nykyaajan koululaiset kokevat kuitenkin hyvin usein irrallisuutta, he ovat levottomia ja häiriökäyttäytyminen lisääntyy. Tässä ajassa Hymypoijalla ja sen terveillä arvoilla pitäisi olla tukijoita eikä kamppailijia.”

(Hannu Laaksola, *Hymypojan katkera hymy*. Opettaja 43-44/2003.)

(Elokuvassa on useita pitkin matkaa esiintyviä esineitä ja asioita, joihin katsoja kiinnittää huomiota. Hymypojan lisäksi voisi pohtia, mikä merkitys on Taavin äidin yöpaidalla, tarinan edetessä räjähtävällä keltaisella kumiankalla, Samin pakaraan tatuoidulla hymynaamalla tai joka puolella kuvaavilla valvontakameroilla. Jokainen näistä tuo esiin jotain olennaista elokuvan maailmasta ja auttaa täsmentämään elokuvasta tehtäviä tulkintoja.)

6. Käsiksi elokuvan visuaaliseen maailmaan

Elokuvan hyödyntämiä visuaalisia keinoja ovat kuvauksen (kuvakoot, rajaukset, kuvakulmat, kameran liike) lisäksi valaistus, puvustus, naamiointi ja lavastus.

Kiinnittää huomiota väreihin, esinemaailmaan, henkilöiden ulkoasuun ja ympäristöihin, joihin tapahtumat sijoittuvat.

a. Pohtikaa, mitä seuraavat visuaaliset ratkaisut viestittävät katsojalle:

Kuvauksessa on käytetty paljon käsivarakameraa. Tarinaa kuljetetaan myös poikien kotivideoiden ja valvontakameran kuvan avulla. Kuvien rajaukset vaikuttavat

sattumanvaraisilta, eikä kohteeseen aina ole suoraa näköyhteyttä vaan sitä kuvataan esimerkiksi esteen takaa tai peilin välityksellä. *(Ratkaisut korostavat kameroiden läsnäoloa kaikkialla yhteiskunnassamme. Toisaalta kuvat kertovat valvonnasta eli luvallisesta, säädellystä seurannasta, toisaalta tirkistelystä, luvattomasta katselusta.)*

Taavi perii hoitamattoman, pimeän, arvoituksellisen talon. *(Suhde menneisyyteen ongelmallinen)*

Taavin koti on pimeä ja sokkeloinen, Jeren koti modernin pelkistetty, Reetan sininen, kodikkaanoloisen puutalo. *(Kodit jonkinlaisina mielen maisemina)*

Samin vanhemmat esitellään lyhyesti päivälennillä, äiti sauvakävelee. *(Tavallisia ihmisiä)*

TAI toisinpäin:

b. Pohtikaa, millä visuaalisilla keinoilla elokuva esittää seuraavat väitteet:

Taavi on elokuvan alkupuolella hukassa, koska ei muista menneisyyttään. *(Epävarmuutta symboloi piiloutuminen kameran taakse; peritty koti kuvataan synkäksi, sokkeloiseksi paikaksi – Taavin mielen maisemaksi; tarinaan mukaan leikatut Taavin lapsuutta kuvaavat videopätkät tuovat mukaan onnellisen lapsuuden ja kertovat halusta muistaa, mutta toisaalta puuttuvat nauhat ja tv-ruudun lumisade symboloivat olennaista aukkoa muistoissa.)*

Taavin ja Reetan välit lämpenevät lopussa ystäväydestä orastavaksi rakkaudeksi. *(Valaistus on kirkas, käsien kosketusta tähdennetään, Taavilla on Reetan antama paita yllään, Reetan ilme on varovaisen onnellinen.)*

Nuorten elämä on taloudellisesti turvattua. *(Päähenkilöt ovat kulosaarelaisnuoria. Kodit viestivät vauraudesta; uusimman teknologian käyttäminen – esimerkiksi nykyaikaisten videokameroiden ja kamerakännyköiden – on itsestäänselvyys; tapahtumapaikkoina ovat kotien lisäksi mm. valmennuskurssi, kahvilat ja kuntosali, mutta eivät esim. nuorten työpaikat.)*

Yhteiskunta on vahvasti seksuaalistunut. (Kaupallinen seksi kuvataan jokapäiväiseksi: pornografista kuvamateriaalia on esillä joka puolella, mm. Jeren kodin seinällä ja helposti saatavilla Internetissä; seksipalveluja tarjotaan arkisissa kotimiljöissä; Jeren isä tekee mainoskuvia mm. pornokaupassa tapahtumapaikkaa tai kuviensa ideaa tai moraalia mitenkään kyseenalaistamatta - seksin hyödyntäminen on hänelle itsestäänselvyys.)

Keksikää itse lisää esimerkkejä.

7. Vieraannuttavaa vai samaistumisen mahdollistavaa elokuvakerrontaa?

Elokuva voi houkutella katsojan eläytymään ja samaistumaan kertomansa tarinan henkilöihin. Toisaalta se voi toimia vieraannuttavasti eli pakottaa katsojan tarkkailemaan elokuvan maailmaa ulkopuolelta. Lähinnä viihdyttäväksi tarkoitettu, suurille yleisöille suunnattu elokuva pyrkii usein mahdollistamaan katsojan samaistumisen johonkin henkilöön ja eläytymisen tarinaan. Vieraannuttavia keinoja taas on käytetty kohdistamaan katsojan huomio elokuvan sanottavaan, esimerkiksi yhteiskunnallisiin epäkohtiin.

a. Onko Hymypoika mielestänne samastumisen mahdollistava vai vieraannuttamaan pyrkivä elokuva? Palatkaa omiin katsomiskokemuksiin kuvaaviin teksteihinne (tehtävä 2). Niissä saattaa olla havaintoja samaistumisen tai eläytymisen mahdollisuuksista.

b. Englantilainen kriitikko Peter Wollen puhuu valtaelokuvasta ja vastaelokuvasta – vieraannuttaminen on viimeksi mainitun ominaisuus. Tutustukaa Wollenin luokitteluun (sitä on esitelty Max Juntusen teoksessa *Elävän kuvan sanasto* (Edita 1997) ja Koulukinon *Virgin Suicides* –elokuvaan liittyvässä oppimateriaalissa). Onko Hymypoika valta- vai vastaelokuva? Perustelkaa.

(Hymypoijassa käytetään useita vastaelokuvalla tyypillisiä keinoja: Kerronta on vieraannuttavaa sikäli, että se poikkeaa totutusta näennäisen saumattomasta ja neutraalista tarinan kuljettamisesta.

Käsivarakamera, samasta tilanteesta eri kameroilla otetut kuvat, liikkuminen eri aikatasoilla sitä erityisesti tähdentämättä ja satunnaisen tirkistelyn vaikutelma tekevät Hymypoijan kuvakerronnasta näkyvän, korosteisen. Tällainen kerronta luo vaikutelman, että ollaan tekemisissä todellisuuden, ei fiktiivisen seipitteen kanssa. Yleisvaikutelma on ahdistava: katsoja ei lopun lyhyestä kevennyksestä huolimatta jää tyytyväisyyden tilaan vaan hänet pakotetaan ajattelemaan ja ottamaan kantaa elokuvan tapahtumiin.)

c. Mitä sanottavaa Hymypoijalla mielestänne on katsojalle?

8. Tulkintoja

Mitkä seuraavista väitteistä mielestänne parhaiten kertovat, mistä Hymypoijassa on kyse? Etsikää väitteille perusteluja elokuvasta.

- Elokuva pyrkii osoittamaan, kuinka raadollinen nuorten maailma voi olla.
- Elokuva pyrkii osoittamaan, mitä ryhmäpaine tekee pojille.
- Elokuva kertoo, miten seksuaalisuuden saralla ei pidä toimia.
- Elokuva kertoo mielenvikaisten poikien touhuista.
- Elokuva kertoo yhteiskunnan yliseksuaalistumisesta.
- Elokuva kertoo vanhemmuuden katoamisesta.

(Väitteet ovat peräisin lukiolaiskatsojilta ja elokuvan tekijöiltä.)

Materiaalin on laatinut äidinkielen ja kirjallisuuden lehtori Minna Hautaniemi